

Аналітична записка з питань порівняльного законодавства щодо діяльності громадських (неприбуткових) організацій, які фінансуються за рахунок відсоткової філантропії*

***Анотація.** В аналітичній записці досліджено питання законодавчого регулювання діяльності громадських (неприбуткових) організацій за кордоном, які фінансуються за рахунок відсоткових відрахувань з податку на доходи фізичних осіб (відсоткової філантропії). Розглянуто особливості правового статусу, звітності та відповідальності таких організацій.*

***Ключові слова:** громадянське суспільство, громадські (неприбуткові) організації, благодійність, суспільна корисність, податок на доходи фізичних осіб, відсоткова філантропія.*

Вступ

Із 2020 року в Україні активно обговорюється ідея впровадження відсоткової філантропії – механізму, що надає фізичним особам право розпоряджатися на користь обраних ними неприбуткових організацій законодавчо визначеним відсотком сплаченого податку з доходів фізичних осіб (далі – ПДФО)¹. Центром демократії та верховенства права у співпраці з низкою громадських організацій було напрацьовано Концепцію запровадження відсоткової філантропії в Україні², а у 2022 році до Верховної Ради України було внесено законопроекти з цього питання³.

Переваги запровадження відсоткової філантропії є зрозумілими в умовах, коли зусилля громадянського суспільства спрямовано на допомогу Силам оборони України, громадянам, постраждалим від дій окупантів, а також на ліквідацію наслідків російського вторгнення тощо. Однак, проблемним питанням залишається створення умов для належного контролю за цільовим та ефективним використанням таких коштів організаціями, яким вони перераховуються.

Із метою опрацювання відповідних законодавчих ініціатив та формування в Україні належних умов для використання коштів, отриманих від відсоткової філантропії, виникла необхідність аналізу правового статусу та регулювання діяльності громадських (неприбуткових) організацій (далі – ГО) за кордоном що отримують фінансування через відповідні податкові механізми.

---

¹ Механізм відсоткового відрахування – це механізм прямого народовладдя – нардеп Роман Грищук. *Вебсайт Центру демократії та верховенства права*. URL: <https://cedem.org.ua/news/vidsotkove-vidrahuvannya-zakon/>

² Концепція запровадження відсоткової філантропії в Україні. *Вебсайт Центру демократії та верховенства права*. URL: https://cedem.org.ua/wp-content/uploads/2020/01/Kontseptsiyi_Vidsotkova-filantropiya-v-Ukrayini-1.pdf

³ Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо запровадження механізму відсоткового відрахування для підтримки неприбуткових організацій) : Проект Закону України (реєстр. № 7500 від 28.06.2022). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/39744>; Про внесення змін до Бюджетного кодексу України (щодо запровадження механізму відсоткового відрахування для підтримки неприбуткових організацій) : Проект Закону України (реєстр. № 7501 від 28.06.2022). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/39745>

Основна частина

1. Використання механізму відсоткової філантропії.

Аналіз податкового законодавства всіх 27 держав-членів Європейського Союзу (далі – ЄС) та Сполучених Штатів Америки (далі – США) (на федеральному рівні) свідчить, що більшість таких держав не використовують відсоткову філантропію, надаючи перевагу державній підтримці⁴ та заохоченню пожертв від фізичних та юридичних осіб через надання останнім податкових пільг або вирахування суми пожертв з їх оподаткованого доходу.

Механізм відсоткової філантропії застосовується лише у 8 державах-членах ЄС та має певні особливості (див. *Табл. 1*).

Таблиця 1

Держава	Правова основа	Відсоток відрахування	Бенефіціари
Польща	Стаття 27 Закону про суспільно корисну діяльність та волонтерство ⁵	1,5 %	Організації суспільного блага.
Словаччина	Стаття 50 Закону № 595/2003 про податок на доходи ⁶	2 %; в окремих випадках до 3 % (якщо платник податків є волонтером)	Громадські об'єднання або відокремлені організаційні одиниці об'єднання; фонди, у тому числі неінвестиційні; некомерційні організації, що надають суспільно корисні послуги; церкви або релігійні товариства; організації з іноземним елементом; Словацький Червоний Хрест, дослідницькі установи.
Угорщина	§ 45 Закону СХVII 1995 року про податок на доходи фізичних осіб ⁷ ; Закон СХХVI 1996 року про використання визначеної частини податку на доходи фізичних осіб відповідно до розпорядження платника податку ⁸	1 %; додатковий 1 % для релігійних організацій	Об'єднання, що зареєстровано більше ніж 2 роки; фонди або громадські фонди, зареєстровані більше ніж 2 роки; Угорська академія наук; Угорська дослідницька мережа HUN-REN та інші культурні установи; національні спеціалізовані музеї; організації, що займаються бібліотечною, архівною, музейною, іншою культурною, творчою діяльністю; вищі навчальні заклади; Фонд національного співробітництва.

⁴ Оглядове дослідження щодо закордонного досвіду особливостей фінансування неурядових організацій. Вебсайт Дослідницької служби Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/econ_fin_policy/review_files-fpol/76708.html

⁵ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20030960873>

⁶ Zákon o dani z príjmov. URL: <https://www.mfsr.sk/sk/dane-cla-uctovnictvo/priame-dane/dane-z-prijmu/legislativa-sr/zakon-dani-z-prijmov/>

⁷ 1995. évi CXVII. Törvény a személyi jövedelemadóról. URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99500117.tv>

⁸ 1996. évi CXXVI. Törvény a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról. URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99600126.tv>

Португалія	Стаття 32 Закону про релігійну свободу ⁹ ; стаття 14 Закону про статус неурядових екологічних організацій ¹⁰	0,5 %	Церкви або релігійні громади, зареєстровані в країні, або юридичні особи благодійного, соціального або гуманітарного характеру чи приватні установи соціальної солідарності; неурядові екологічні організації.
Іспанія	72 додаткове положення Закону 31/2022 від 23.12.2022 про загальний державний бюджет на 2023 рік ¹¹ ; 18 додаткове положення Закону 42/2006 про загальний державний бюджет на 2007 рік	0,7 %; додаткові 0,7 % для релігійних організацій	Неурядові організації, асоціації; фонди та установи третього сектору соціальної діяльності, які розробляють програми, що вважаються соціально важливими ¹² .
Румунія	Стаття 123 ¹ Податкового кодексу ¹³	3,5 %	Некомерційні організації; релігійні організації; отримувачі приватних стипендій відповідно до закону
Словенія	Стаття 142 Закону про податок з доходів фізичних осіб ¹⁴	1 % (до 0,3 % з цієї суми – для шкіл та дитячих садків)	Неурядові організації суспільного блага; політичні партії; школи та дитячі садки, представницькі профспілки; зареєстровані церкви та інші релігійні громади та їх частини, які відповідають певним умовам станом на 31 грудня попереднього року
Литва	Стаття 34 Закону про податок на доходи фізичних осіб ¹⁵ ;	1,2 %; додаткові 0,6 % для	Неурядові організації; особи, яким надано статус митця; литовські громади, засновані за кордоном, та інші литовські установи чи організації,

⁹ Lei n.º 16/2001, de 22 de junho. Lei da Liberdade Religiosa. URL: <https://diariodarepublica.pt/dr/detalhe/lei/16-2001-362699>

¹⁰ Lei n.º 35/98 de 18 de julho. Define o estatuto das organizações não governamentais de ambiente. URL: <https://diariodarepublica.pt/dr/legislacao-consolidada/lei/1998-75032831>

¹¹ Ley 31/2022, de 23 de diciembre, de Presupuestos Generales del Estado para el año 2023. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2022-22128>

¹² 7.1.3. Asignación de importes a actividades de interés general consideradas de interés social. Website of Agencia Tributaria. URL: https://sede.agenciatributaria.gob.es/Sede/en_gb/manuales/ejercicio-2017/modelo-100/7-cumplimentacio

¹³ Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal. URL: https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/legislatie/Cod_fiscal_norme_2023.htm#A123_1

¹⁴ Zakon o dohodnini (ZDoh-2). URL: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO4697>

¹⁵ Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/it/legalAct/TAR.C677663D2202/asr?csrt=8919387399912327527>

	стаття 7 Закону про благодійність та підтримку ¹⁶	політичних організацій; додаткові 0,6 % для профспілок	зазначені в переліку, затвердженому Урядом
Італія	Стаття 1, п. 337 Закону від 23.12.2005 № 266 щодо підготовки річного та багаторічного державного бюджету ¹⁷ ; Закон від 20.05.1985 № 222 про церковні установи та майно в Італії та про підтримку католицького духовенства, яке служить у єпархіях; стаття 12 Декрет-Закону від 28 грудня 2013 року № 149	0,5 %; 0,8 % (для релігійних організацій); 0,2 % (для політичних партій)	Волонтери та некомерційні соціально корисні організації, а також асоціації соціального просування, зареєстровані у національних, регіональних та провінційних реєстрах; асоціації та фонди; університети та дослідницькі установи; соціальна діяльність муніципалітету

Слід також зазначити, що в *Італії* на законодавчому рівні визначено механізм перерахування частини ПДФО, що відповідає зазначеним у таблиці відсоткам («механізм 8/1000, 5/1000 та 2/1000»). У *Литві* нещодавно перелік бенефіціарів було доповнено релігійними громадами, асоціаціями та релігійними центрами, державними й муніципальними школами, власниками багатоквартирних житлових будинків і будівель іншого призначення, а також асоціаціями садівників. Однак, ці зміни наберуть чинності з 01 січня 2027 року¹⁸.

Отже, у зазначених у *Табл. 1* державах використовується механізм відрахування частини з ПДФО у сумі від 0,5 % (у Португалії та Італії) до 3,5 % (у Румунії) на користь ГО, часто паралельно з відрахуваннями, які можуть бути

¹⁶ Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymas. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.COFF21832A85/asr?csrt=18191911686512543796>

¹⁷ LEGGE 23 dicembre 2005, n. 266. Disposizioni per la formazione del bilancio annuale e pluriennale dello Stato (legge finanziaria 2006). URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:2005-12-23;266!vig=>

¹⁸ Mokesčių naujienos. Website of VMI. URL: https://www.vmi.lt/evmi/mokesciu-naujienos/-/asset_publisher/Ayr4qj31Q5pu/content/informacinis-prane-c5-a1imas-d-c4-97l-lietuvos-respublikos-labdaros-ir-paramos-c4-afstatymo-7-straipsnio-pakeitimo-c4-afstatymo?_com_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_Ayr4qj31Q5pu_redirect=https%3A%2F%2Fwww.vmi.lt%2Fevmi%2Fmokesciu-naujienos%3Fp_id%3Dcom_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_Ayr4qj31Q5pu%26p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26_com_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_Ayr4qj31Q5pu_cur%3D0%26p_r_p_resetCur%3Dfalse%26_com_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_Ayr4qj31Q5pu_assetEntryId%3D1810022

спрямовані іншим бенефіціарам. Іноді ж ГО «конкурують» за кошти відсоткової філантропії з іншими отримувачами, як це відбувається, зокрема, в Угорщині, Словаччині, Литві, Словенії та Італії.

Слід також звернути увагу, що в деяких державах застосовується так зване відсоткове субсидювання – коли держава акумулює відраховані з податку кошти у фонді, з якого самостійно перерозподіляє їх на підтримку ГО. Так, у **Словенії** відповідно до статті 28 Закону про неурядові організації¹⁹ створено Фонд розвитку неурядових організацій, джерелами фінансування якого, крім відсотку з ПДФО, є інші кошти, передбачені законом, міжнародними договорами, або кошти, надані донорами. Кошти відсоткової філантропії перераховуються до фонду на початку кожного року.

Фонд розвитку неурядових організацій управляється міністерством, відповідальним за діяльність неурядових організацій, яке також розпоряджається коштами цього фонду (наразі це Міністерство державного управління). Міністерство обирає одержувачів коштів фонду шляхом публічного конкурсу принаймні один раз на рік²⁰.

Зауважимо, що в **Естонії**, хоча й не передбачено механізму відсоткової філантропії, однак встановлено, що сума надмірно сплаченого податку фізичною особою може бути повернута на банківський рахунок платника податків або на банківський рахунок третьої особи на підставі письмової заяви такого платника податків (частина шоста § 46 Закону про податок на прибуток²¹). Цей механізм доволі часто використовується громадянами Естонії для перерахування надлишково сплаченого податку на рахунки неурядових організацій.

2. Особливості правового статусу ГО, що отримують фінансування від відсоткової філантропії.

Попри усе різноманіття організаційно-правових форм ГО, які можуть отримувати фінансування від відсоткової філантропії, передбачено конкретні умови такого фінансування. Такі організації:

- утворюються, реорганізуються та ліквідуються на загальних підставах, передбачених, як правило, цивільним законодавством;
- обов'язково мають бути неприбутковими, у тому числі без участі у них комерційних юридичних осіб або за обмеженої їх участі, а у разі ліквідації залишки майна мають спрямовуватися до іншої неприбуткової організації зі схожим напрямом діяльності або до державного/місцевого бюджету;
- мають бути незалежними від органів державної влади (серед засновників, учасників або в органах управління ГО не може бути представників держави).

Крім того, комплексний аналіз законодавства **Польщі, Естонії, Словенії, Литви, Італії, Румунії, Іспанії, Португалії, Угорщини та Словаччини** свідчить, що ГО, які отримують фінансування від відсоткової філантропії, мають бути зареєстровані (шляхом внесення до окремого реєстру або шляхом внесення

¹⁹ ZAKON O NEVLADNIH ORGANIZACIJAH (ZNOrg). URL: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO7129>

²⁰ Program porabe sredstev Sklada za razvoj NVO za leti 2025 in 2026. Website Gov.si. URL: <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/programskladnvo/>

²¹ Tulumaksuseadus. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/121042020049>

відповідних відомостей до загального реєстру) як організації (юридичні особи) суспільної користі (суспільного блага, суспільних інтересів) (далі – ОСК) або ж як бенефіціари відповідної підтримки. До таких організацій висуваються посилені вимоги щодо прозорості діяльності (зокрема, закріплення принципу прозорості в установчих документах, особливі форми звітності тощо).

Так, Закон *Польщі* від 24 квітня 2003 року про суспільно корисну діяльність та волонтерство²² встановлює, що ГО, які мають право отримувати фінансування через відсоткову філантропію, мають для цього набути спеціального статусу ОСК. Такий статус може бути наданий організаціям за умови одночасного дотримання низки вимог. Зокрема, такі організації: повинні здійснювати діяльність в інтересах усього суспільства або соціально вразливих груп; можуть провадити господарську діяльність лише як допоміжну; зобов'язані спрямовувати отримані доходи виключно на статутну діяльність; повинні мати незалежний колегіальний орган контролю або нагляду; мають відповідати вимогам доброчесності щодо їхніх посадових осіб (зокрема, щодо відсутності у них судимості); мають передбачити у своєму статуті обмеження щодо використання майна та заборону надання вигод членам організації, її посадовим особам і пов'язаним із ними особам; не можуть проводити свою діяльність виключно в інтересах членів організації. Офіційно статус ОСК надається ГО після внесення відомостей до спеціального національного реєстру інформації про дотримання ГО зазначених вище вимог.

За заявою ГО або ж у разі виявлення у подальшому невідповідності вище наведеним вимогам статус ОСК може бути анульований. У випадку ліквідації або оголошення банкрутства ОСК:

повідомляє директора Національного інституту свободи про суму невикористаних коштів, отриманих з 1,5 % ПДФО;

перераховує невикористані кошти до Фонду підтримки ОСК.

У разі неповідомлення або неперерахування коштів, директор Національного інституту свободи закликає ОСК повернути невитрачені кошти з 1,5% ПДФО або надати необхідні пояснення. Якщо організація не виконає запит протягом 14 днів з моменту його отримання, директор Національного інституту своїм рішенням визначає суму для повернення невикористаних коштів та встановлює дату, з якої нараховуватимуться відсотки.

ОСК, які отримують фінансування від відсоткової філантропії, зобов'язані подавати не лише фінансову звітність відповідно до загальних правил ведення бухгалтерського обліку, але й спеціальні звіти про діяльність та інформацію щодо надходження/використання коштів, отриманих з 1,5 % ПДФО. Такі звіти оприлюднюються на вебсайті Національного інституту свободи та в Бюлетені публічної інформації.

У *Португалії* одержувачами коштів відсоткової філантропії можуть бути так звані «юридичні особи публічної користі» благодійного, соціального або гуманітарного характеру чи приватні установи соціальної солідарності.

---

²² Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20030960873>

Діяльність останніх регулюється Декрет-законом № 119/83²³, який визначає їх як неприбуткові організації, створені з метою реалізації принципу соціальної солідарності шляхом надання соціальних послуг і підтримки населення, зокрема надання допомоги дітям і молоді, сім'ям, особам похилого віку, у сферах охорони здоров'я, освіти та соціальної інтеграції. Приватні установи соціальної солідарності автоматично отримують статус ОСК.

Базовим актом для інших ГО є Закон № 36/2021, що затверджує рамковий закон про статус суспільної користі²⁴. У статті 4 Закону зазначається, що статус ОСК може бути наданий юридичним особам, які мають на меті досягнення загально-національних, регіональних або місцевих інтересів та співпрацюють із центральною, регіональними або місцевими адміністраціями. Генеральним секретаріатом Президента Ради Міністрів приймаються заяви на отримання статусу ОСК, проводяться перевірки та ведеться облік таких суб'єктів. Надання статусу ОСК здійснюється спеціальним адміністративним актом.

Реєстрація та облік організацій здійснюються в межах централізованої системи, а всі процедури (надання, поновлення, припинення статусу) реалізуються через електронний портал ePortugal (стаття 23).

Для збереження статусу ОСК організація зобов'язана своєчасно подати заяву про його поновлення, а у разі пропуску строку статус автоматично припиняється (стаття 19). Статус ОСК припиняється у разі ліквідації юридичної особи, закінчення строку дії спеціального адміністративного акта або його відкликання за результатами перевірки (стаття 20). Підставами для відкликання є, зокрема, втрата відповідності встановленим вимогам, серйозне або систематичне порушення зобов'язань чи подання неправдивих відомостей. Контроль за дотриманням вимог здійснюється Генеральним секретаріатом Президента Ради міністрів спільно з фінансовою інспекцією.

Закон № 36/2021 про статус суспільної користі передбачає обов'язок ОСК щороку подавати до Генерального секретаріату Президента Ради Міністрів звіт про здійснену діяльність, постійно оновлювати оприлюднений перелік чинних посадових осіб на своїй вебсторінці, інформувати про зміни до статуту та зберігати бухгалтерські й інші документи щонайменше п'ять років. Додатково встановлюється правило прозорості – публічна інформація про ОСК має бути доступна через портал ePortugal.

Якщо ГО отримує кошти від відсоткової філантропії, виникає ще один спеціальний обов'язок – одержувачі частини ПДФО повинні подавати фінансову звітність щодо суми отриманих коштів та інформацію про надавачів таких пожертв, що прямо впливає зі змісту статті 66 Закону про податкові пільги²⁵.

Окремим Законом № 35/98 про статус неурядових екологічних організацій²⁶ визначається їх правовий статус та порядок ведення спеціального

²³ Decreto-Lei n.º 119/83, de 25 de fevereiro. URL: <https://diariodarepublica.pt/dr/detalhe/decreto-lei/119-1983-311401>

²⁴ Lei n.º 36/2021, de 14 de junho. URL: <https://diariodarepublica.pt/dr/detalhe/lei/36-2021-165036155>

²⁵ Estatuto dos Benefícios Fiscais. *Jornal Oficial da República Portuguesa*. URL: <https://diariodarepublica.pt/dr/legislacao-consolidada/decreto-lei/1989-34554075>

²⁶ Lei n.º 35/98 de 18 de julho. Define o estatuto das organizações não governamentais de ambiente. URL: <https://diariodarepublica.pt/dr/legislacao-consolidada/lei/1998-75032831>

національного реєстру таких організацій, що адмініструється компетентним органом (Інститут захисту довкілля), а включення до нього є необхідною умовою офіційного набуття статусу ОСК.

У *Словенії* скористатися коштами від відсоткової філантропії можуть тільки ГО зі статусом ОСК. Стаття 6 Закону про неурядові організації (далі – Закон)²⁷ визначає, що такий статус надається ГО, якщо її діяльність у певній сфері є загальнокорисною, а також якщо:

<ul style="list-style-type: none"> ➤ її члени також не є членами юридичної особи публічного права, якщо це організація, що базується на членстві; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ протягом останніх двох років до подання заявки на отримання статусу ОСК бюджет ГО переважно використовувався для здійснення діяльності у суспільних інтересах та регулярно реалізовувалися програми, проєкти чи інші заходи для досягнення мети та завдань, що відповідають суспільним інтересам;
<ul style="list-style-type: none"> ➤ ГО здійснює діяльність, що відповідає суспільним інтересам, що визначено в її установчому документі; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ГО підготувала щонайменше дворічну програму майбутньої діяльності у певній сфері, яка включає регулярне здійснення діяльності в суспільних інтересах;
<ul style="list-style-type: none"> ➤ ГО веде діяльність щонайменше два роки до подання заяви на отримання статусу; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ГО не має стягнення за серйозне податкове правопорушення або правопорушення особливо тяжкого характеру, а також не була засуджена за кримінальний злочин;
<ul style="list-style-type: none"> ➤ ГО може продемонструвати значні досягнення у певній сфері суспільних інтересів за останні два роки до подання заявки; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ щодо неї не було розпочато процедуру банкрутства або ліквідації тощо.

Статті 8–9 Закону встановлюють, що до заяви про надання статусу ОСК, яка подається до міністерства, відповідального за певну сферу (в якій ГО здійснює свою діяльність)²⁸, надаються документи, що підтверджують виконання перелічених вище умов, а також визначають повноваження відповідного міністерства. Відповідно до статті 12 цього ж Закону ГО протягом 30 днів повідомляє міністерство, яке надало їй статус ОСК, про будь-які зміни, які можуть вплинути на виконання умов для надання такого статусу, а саме:

- зміна засновника, після якої юридична особа стає новим засновником;
- внесення змін до установчого акта, що стосуються мети організації, діяльності організації, використання надлишку доходів над витратами або передачі активів у разі ліквідації;
- зміна у складі органу управління, адміністративного органу чи органу нагляду, що збільшує загальну кількість голосів представників держави, місцевої влади, іншого суб'єкта публічного права, носія публічних повноважень,

²⁷ ZAKON O NEVLADNIH ORGANIZACIJAH (ZNOrg). URL: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO7129>

²⁸ Nevladne organizacije. Website Gov.si. URL: <https://www.gov.si/teme/nevladne-organizacije/>

міжнародної міжурядової організації, політичної партії, профспілки, торгово-промислової палати, комерційного товариства, фізичної особи, яка самостійно здійснює прибуткову діяльність на ринку, або іншої особи, діяльність якої є комерційною.

Якщо є підстави підозрювати, що ОСК більше не відповідає умовам для надання відповідного статусу, міністерство перевіряє їх за власною ініціативою, отримуючи дані та документи з офіційних записів або вимагаючи від ГО докази дотримання цих умов протягом строку, який не може бути коротшим за 30 і довшим за 60 днів. Якщо на запит міністерства ГО не надає відповідних доказів, міністерство анулює статус ОСК.

Крім невідповідності визначеним умовам, міністерство позбавляє ГО статусу ОСК у разі ненадання звітності (після попередження компетентного міністерства протягом наступних 30 днів) та за письмовою заявою ГО про відмову від статусу ОСК.

Згідно зі статтею 11 Закону всі ОСК кожні два роки з дати надання цього статусу до 31 березня подають до міністерства, яке надало їм такий статус, звіти про діяльність, які відображають: програми, проекти чи інші види їх діяльності; найважливіші досягнення організації; використання коштів; програму майбутньої діяльності щонайменше на два календарні роки. Якщо ГО не виконує цих зобов'язань, міністерство, якому вона мала подати звіти та програму, протягом 15 днів письмово вимагає від неї виконати свої зобов'язання протягом 30 днів. Компетентне міністерство після отримання звітів із підтверджуючими документами та програмою і на основі даних з офіційних записів та інших даних, що є в його розпорядженні, перевіряє, чи ГО все ще відповідає встановленим Законом умовам.

В *Іспанії* статус ОСК надається ГО, чия діяльність спрямована на «суспільний інтерес». Такі ГО мають відповідати в першу чергу Органічному закону 1/2002 від 22 березня 2002 року про право на об'єднання²⁹. Процедури щодо надання та припинення статусу ОСК детально визначено Королівським указом 1740/2003 від 19 грудня 2003 року про процедури, що стосуються громадських об'єднань³⁰.

Згідно зі статтею 32 Органічного закону 1/2002 від 22 березня 2002 року про право на об'єднання ГО можуть бути оголошені такими, що становлять суспільний інтерес, якщо:

їх статутні цілі спрямовані на сприяння загальним інтересам держави та суспільства і є такими, що стосуються громадянських, освітніх, наукових, культурних, спортивних, медичних, конституційних цінностей, прав людини, соціальної допомоги, підтримки жінок, підтримки та захисту сім'ї, захисту дітей, сприяння рівним можливостям та толерантності, захисту навколишнього середовища, сприяння розвитку соціальної економіки або дослідженням, сприяння соціальному волонтерству, захисту споживачів, сприяння та догляду за

²⁹ Ley Orgánica 1/2002, de 22 de marzo, reguladora del Derecho de Asociación. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2002-5852>

³⁰ Real Decreto 1740/2003, de 19 de diciembre, sobre procedimientos relativos a asociaciones de utilidad pública. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2004-615>

людьми, які перебувають під загрозою з фізичних, соціальних, економічних чи культурних причин, та будь-яких інших подібних цілей;

їх діяльність не обмежується виключно наданням користі їх членам, а відкрита для будь-якого іншого можливого бенефіціара;

члени представницьких органів, які отримують винагороду, не використовують державні кошти та субсидії;

вони мають відповідні власні матеріальні ресурси, а також відповідну організацію для гарантування виконання статутних цілей;

вони створені, зареєстровані у відповідному реєстрі, діють та ефективно виконують свої статутні цілі безперервно й відповідають усім вищезазначеним вимогам принаймні протягом останніх двох років безпосередньо перед поданням заявки.

Відповідно до статті 35 вищеназваного Закону декларація про суспільну корисність надається на підставі наказу Міністра внутрішніх справ після отримання схвального звіту від компетентних державних адміністрацій та Міністерства фінансів з огляду на статутні цілі та діяльність ГО.

Дію декларації може бути припинено, якщо обставини або діяльність ГО не відповідають вищеназваним вимогам або у випадку, якщо ГО не подає належну звітність.

Декларація про суспільний інтерес та рішення про припинення її дії публікуються в «Офіційному державному віснику».

ГО мають подавати свої річні звіти за попередній фінансовий рік протягом шести місяців після його закінчення та надавати описовий звіт про діяльність, здійснену протягом цього року, органу, відповідальному за перевірку їх створення. Ці річні звіти повинні відображати правдиве та об'єктивне уявлення про активи, результати та фінансове становище організації, а також про походження, суму, призначення та використання отриманих державних коштів. У деяких випадках такі звіти перевіряються аудитором. ГО також повинні подавати звіти щодо своєї діяльності державним адміністраціям (стаття 34 Закону).

У *Литві* відповідно до Закону про розвиток неурядових організацій³¹ ГО можуть отримувати фінансування від відсоткової філантропії тільки у випадку, якщо вони здійснюють діяльність, корисну для суспільства, зокрема у сферах: міжнародного співробітництва, захисту прав людини, інтеграції меншин, сприяння розвитку культури, релігійних та етичних цінностей, освіти, науки та професійного розвитку, неформальної та громадянської освіти, спорту, соціального забезпечення і праці, охорони здоров'я, національної безпеки та оборони, правопорядку, запобігання злочинності, розвитку житла, захисту авторського права та суміжних прав, охорони навколишнього середовища та інших сферах, визнаних корисними для суспільства.

---

³¹ Lietuvos Respublikos nevyriausybių organizacijų plėtros ĮSTATYMAS. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d1e6be90747611e3b675ad30753d4b1b/asr?csrt=18191911686512543796>

Водночас такі ГО мають зареєструватися як бенефіціари відповідно до статті 13 Закону про благодійність та підтримку³². Статус бенефіціара може бути наданий, якщо: статuti (положення) ГО передбачають здійснення діяльності, корисної для суспільства; відсутні обставини, що є підставою для анулювання статусу бенефіціара; керівник ГО не є або не був керівником іншої юридичної особи, статус якої як отримувача державної підтримки було анульовано протягом року за порушення, визначені Законом, або за невідповідність мінімальним критеріям надійного платника податків на момент вчинення порушення.

Порядок надання статусу бенефіціара, у тому числі повторного надання цього статусу, та його анулювання встановлюється Положенням про Реєстр юридичних осіб (розділ 10)³³. Адміністратор Реєстру юридичних осіб анулює статус бенефіціара за поданням контролюючої установи або за запитом самого бенефіціара. Підставами для анулювання статусу бенефіціара є:

- неподання звіту про діяльність бенефіціара, передбаченого законом, протягом 2 місяців після попередження про це порушення;

- надання, отримання або використання суми благодійних або допоміжних коштів, що перевищує 250 базових соціальних виплат протягом одного календарного року або перевищує 500 базових соціальних виплат протягом трьох календарних років поспіль;

- протягом 2 місяців після попередження про це порушення ГО не сплатила загальну суму податкової заборгованості та/або прострочених зобов'язань до державного бюджету, муніципальних бюджетів та/або фондів, до яких адмініструються сплачені податки Державною податковою інспекцією, що перевищує 10 000 євро;

- отримана допомога не використовується у встановленому законом порядку протягом 3 років із дня її отримання або використовується не за призначенням, порушуючи положення закону щодо цільового призначення допомоги або положення, що регулюють обмеження діяльності отримувачів допомоги;

- ГО не відповідає мінімальним критеріям надійного платника податків;

- статус бенефіціара іншої ГО, якою керує той самий керуючий, було анульовано через порушення, допущені під час управління цим керуючим протягом року.

Адміністратор Реєстру юридичних осіб за власною ініціативою скасовує статус бенефіціара, зареєстрованого в Реєстрі:

- якщо бенефіціар не подав йому комплект річної фінансової звітності та річного звіту, звіту про діяльність або річного звіту протягом 2 місяців після попередження про це порушення;

- коли ГО із цим статусом перебуває у процесі ліквідації, банкрутства або реорганізації.

³² Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymas. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C0FF21832A85/asr?csrt=18191911686512543796>

³³ Dėl Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9E302593CE80/DIfElcYbTa>

У разі анулювання статусу бенефіціара за хоча б одне з названих порушень або за невідповідність мінімальним критеріям надійного платника податків, ГО може звернутися до адміністратора Реєстру юридичних осіб за повторним наданням цього статусу не раніше, ніж через один рік із дати анулювання.

Стаття 11 Закону про благодійність та підтримку передбачає, що бенефіціари також мають право на отримання благодійної допомоги та підтримки. У такому випадку вони повинні окремо вести облік:

- отриманих коштів (вказувати дані осіб, що надали фінансову підтримку, якщо вона не була отримана анонімно, а також її суму та спосіб використання);
- наданої ними підтримки та/або благодійної допомоги (вказувати дані про конкретних одержувачів підтримки та/або благодійної допомоги, предмет підтримки та/або благодійної допомоги та її вартість).

Такі бенефіціари в порядку та у строки, встановлені Урядом або уповноваженим ним органом, подають до Державної податкової інспекції щорічний звіт про отриману підтримку та/або благодійну допомогу та її використання, про надану ними підтримку та/або благодійну допомогу, а також про їх суспільно корисну діяльність. Уряд або уповноважений ним орган також встановлює порядок обліку анонімно отриманої благодійної допомоги та підтримки.

Державна податкова інспекція подає наведену у звітах інформацію до Державного агентства даних, а також публікує на своєму вебсайті в порядку та у строки, встановлені Урядом або уповноваженим ним органом, інформацію про отримувачів підтримки та суми коштів, що їм перераховуються щороку, а також уточнені дані про кошти, перераховані за попередній рік.

У *Словаччині* відповідно до статті 50 Закону про податок на прибуток³⁴ податковий адміністратор може перерахувати частину ПДФО одній або декільком юридичним особам-бенефіціарам із зазначенням відповідних сум, якщо:

- бенефіціар станом на 31 грудня попереднього календарного року внесений до центрального реєстру бенефіціарів, що ведеться Нотаріальною палатою Словацької Республіки;
- бенефіціар не має податкової заборгованості протягом п'ятнадцяти днів після закінчення терміну подання податкової декларації;
- бенефіціар не має зареєстрованої заборгованості за внесками на соціальне страхування;
- бенефіціар підтверджує наявність у нього рахунку, відкритого в банку або відділенні іноземного банку, та надає підтвердження з такого банку або відділення;
- нотаріус перевірів бенефіціара та повідомив Нотаріальну палату про ідентифікаційні дані бенефіціара, назву банку або відділення іноземного банку, в якому відкрито рахунок, та номер цього рахунку;
- бенефіціар внесений до реєстру юридичних осіб тощо.

³⁴ Zákon o dani z príjmov. URL: <https://www.mfsr.sk/sk/dane-cla-uctovnictvo/priame-dane/dane-z-prijmu/legislativa-sr/zakon-dani-z-prijmov>

Нотаріус щорічно до 15 грудня поточного року засвідчує дотримання бенефіціаром наведених вище умов та повідомляє про це Нотаріальну палату. Нотаріальна палата складає список бенефіціарів, що мають право на отримання фінансування з відсоткової філантропії, та опубліковує його щорічно до 15 січня календарного року.

Якщо бенефіціар виключається з реєстру протягом 12 місяців після передачі частини сплаченого податку, він зобов'язаний повернути частину сплаченого податку податковому адміністратору за місцем проживання бенефіціара.

Особливості звітності ГО, що отримують фінансування через відсоткову філантропію, полягають у підвищених вимогах до прозорості та розкриття інформації. Відповідно до частини тринадцятої статті 50 Закону про податок на доходи такі організації зобов'язані оприлюднювати інформацію про отримані кошти та їх використання, зокрема в публічних реєстрах. Окремо виділено положення щодо ГО, які отримали в межах цього механізму виплати у сумі більше 33 000 євро (у такому разі одержувач має не тільки опублікувати детальний звіт про використання цих коштів, а й відкрити окремий рахунок у банку, на якому зберігатимуться лише кошти, отримані від податкової філантропії).

Правовий статус ОСК в *Угорщині* визначається законами CLXXV від 2011 року про право на об'єднання, статус суспільно корисних організацій, діяльність та підтримку організацій громадянського суспільства³⁵ та CLXXXI від 2011 року про судову реєстрацію неурядових організацій і пов'язані процедурні правила. Статус ОСК надається ГО за рішенням суду. Для його отримання організація повинна: здійснювати діяльність у сфері досягнення загального блага (зокрема, у соціальній, освітній, культурній, екологічній чи інших суспільно корисних сферах); мати належний рівень управління та прозорості (зокрема, вести фінансову звітність і оприлюднювати її); відповідати вимогам щодо економічної стабільності (наявність достатніх ресурсів або діяльності протягом визначеного періоду); забезпечувати відкритість своєї діяльності для суспільства; використовувати свої доходи виключно для досягнення статутних цілей.

Надання статусу ОСК відбувається шляхом внесення на основі рішення суду відповідного запису до судового реєстру, при цьому суд перевіряє відповідність організації встановленим законом критеріям. Закон також передбачає постійний контроль за дотриманням цих вимог, а у разі їх порушення або втрати відповідності організація може бути позбавлена статусу ОСК.

Бенефіціари зобов'язані подавати звіт про використання коштів із зазначенням їх цільового призначення, операційних витрат та можливих резервів у встановлені строки, а також повертати невикористані суми понад визначений поріг. У разі припинення діяльності організації передбачено обов'язок подання позачергової звітності та повернення невикористаних коштів до бюджету.

---

³⁵ 2011. évi CLXXV. Törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról. URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100175.tv>

Податковий орган здійснює контроль за дотриманням цих вимог, включаючи перевірку цільового використання коштів, і у разі порушень може застосовувати санкції, зокрема виключення з реєстру, накладення обов'язку повернення коштів або штрафні санкції.

Відповідно до статті 123¹ Податкового кодексу *Румунії*³⁶ некомерційні організації, що створені та діють відповідно до закону, у тому числі релігійні, можуть отримувати фінансування з відсоткової філантропії, якщо вони вказані в Реєстрі релігійних організацій / організацій, яким надаються податкові відрахування. Таке фінансування використовується виключно для здійснення некомерційної діяльності.

Стаття 25 Податкового кодексу Румунії встановлює, що такий Реєстр ведеться Державною податковою службою (далі – ANAF). Реєстр є публічним і розміщується на вебсайті ANAF. Включення до Реєстру здійснюється на підставі запиту організації, якщо на дату подання заяви сукупно виконано такі умови:

- організація здійснює діяльність відповідно до мети свого створення, що підтверджується письмовою заявою;
- організація виконала всі передбачені законодавством обов'язки щодо подання податкової звітності;
- організація не має непогашених податкових зобов'язань перед зведеним бюджетом, строк прострочення яких перевищує 90 днів;
- організація подала річну фінансову звітність відповідно до вимог законодавства;
- організація не визнана такою, що припинила або призупинила свою діяльність в порядку, встановленому Податковим кодексом.

Порядок ведення Реєстру релігійних утворень/організацій, яким надаються податкові відрахування, затверджено Наказом ANAF № 819/2019³⁷.

Заява про реєстрацію заповнюється за допомогою комп'ютерної програми, розміщеної на вебсайті ANAF, разом із заявою подаються податкові сертифікати, видані місцевими податковими органами, де організація зареєстрована як платник податків та зборів. Релігійна організація/організація, що перестала відповідати названим умовам, має подати податковому органу заяву про виключення з Реєстру. З іншого боку, спеціалізований відділ ANAF до десятого числа місяця, що настає після закінчення кожного календарного кварталу, самостійно перевіряє відповідність організацій цим умовам та у разі необхідності складає звіт про виключення з Реєстру релігійних утворень/організацій, яким надаються податкові відрахування, та видає рішення про виключення організації з Реєстру. Таке рішення може бути оскаржено.

³⁶ Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal. URL: https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/legislatie/Cod_fiscal_norme_2023.htm#A123_1

³⁷ ORDIN Nr. 819/2019 din 19 martie 2019 pentru aprobarea Procedurii privind organizarea Registrului entităților/unităților de cult pentru care se acordă deduceri fiscale, precum și a modelului și conținutului unor formulare. Website of ANAF. URL: https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/legislatie/OPANAF_819_2019.pdf

Порядок звітування ГО встановлено Наказом Міністерства фінансів Румунії (Ordinul ministrului finanțelor) № 255/2025³⁸, який передбачає два види декларацій: спрощену декларацію для ГО, які отримали фінансування у сумі не більше 100000 лейв; детальну декларацію для ГО, які отримали фінансування у сумі, що перевищує 100000 лейв. Неподання декларації тягне за собою податкові та репутаційні ризики, оскільки це може свідчити про відсутність прозорості у використанні отриманих коштів. Її неподання може також призвести до виключення з Реєстру.

Правовий статус ГО в *Італії* визначається їх належністю до так званого «третього сектору», який регулюється Законодавчим декретом № 117/2017³⁹. До таких організацій належать асоціації, фонди, соціальні кооперативи та інші неприбуткові організації, що здійснюють діяльність у суспільно корисних сферах. Реєстрація ГО здійснюється шляхом внесення до Єдиного національного реєстру третього сектору (далі – реєстр), який ведеться Міністерством праці та соціальної політики. Набуття статусу організації третього сектору є необхідною умовою для участі в механізмі перерахування частини ПДФО, водночас для таких суб'єктів передбачена й окрема реєстрація.

Відповідно до статті 2 Указу Президента Ради Міністрів від 23.07.2020⁴⁰ акредитація організацій для участі в розподілі коштів у межах «механізму 5/1000» від ПДФО здійснюється через звернення до компетентного органу залежно від категорії суб'єкта. Зокрема, організації третього сектору подають документи через орган, що адмініструє Єдиний національний реєстр третього сектору, – Міністерство праці та соціальної політики.

Міністерство як компетентний орган приймає заяви, подані в електронному вигляді, перевіряє відповідність ГО встановленим законом вимогам і формує базу акредитованих суб'єктів. Міністерство праці та соціальної політики готує перелік ГО, які до 10 квітня кожного року подали відповідні заяви. До 20 квітня Міністерство публікує на своєму вебсайті цей перелік, і законні представники ГО до 30 квітня можуть подавати запити на виправлення помилок, якщо такі є у реєстрі. До 10 травня публікується остаточний перелік ГО із зазначенням назви, адреси та ідентифікаційного коду платника податків.

Особливо важливо, що Указом передбачено «постійний список акредитованих суб'єктів». Відповідно до статті 8 належно здійснена акредитація продовжує діяти і в наступних фінансових роках за умови збереження всіх вимог для доступу до розподілу частки ПДФО. Орган реєстрації до 31 березня кожного року публікує на своєму вебсайті постійний перелік суб'єктів, акредитованих у попередні роки, оновлений з урахуванням виправлених помилок, змін даних тощо.

³⁸ ORDIN Nr. 255 din 10 februarie 2025 cu privire la reglementarea unor aspecte de raportare contabilă. Website of MINISTERUL FINANTELOR. URL:

<https://legislatie.just.ro/Public/FormaPrintabila/00000G085M8GLGS1OLB0HYMGHT0Z3XJF>
³⁹ DECRETO LEGISLATIVO 3 luglio 2017, n. 117. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2017-07-03;117!vig=>

⁴⁰ DECRETO DEL PRESIDENTE DEL CONSIGLIO DEI MINISTRI 23 luglio 2020. URL: <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2020/09/17/20A04907/sg>

Обов'язок підтримувати актуальність даних покладений на законного представника ГО. Згідно з частиною третьою статті 8 Указу він повинен протягом 30 днів повідомити компетентний орган про зміни у статутних документах. Якщо ж організація більше не відповідає встановленим вимогам, бенефіціар виключається зі списку акредитованих суб'єктів.

Після оприлюднення переліки акредитованих суб'єктів передаються до Агентства з фінансів, яке використовує їх для подальшого розподілу коштів. Крім того, після завершення розподілу коштів Агентство додатково публікує консолідовані списки отримувачів фінансування з інформацією про цілі діяльності, даними щодо загальної кількості платників податків, що адресували їй кошти, та загальної кількості отриманих сум, що забезпечує прозорість функціонування всієї системи.

Механізм розподілу коштів детально врегульований статтею 11 Указу.

Відповідно до статті 16 Указу на бенефіціарів коштів у межах «механізму 5/1000» покладаються обов'язки щодо формування звітності, прозорості та цільового використання отриманих коштів, порушення яких тягне конкретні юридичні наслідки. Так, кожен бенефіціар зобов'язаний протягом одного року з моменту отримання коштів скласти детальний звіт разом із пояснювальною запискою, в яких має бути чітко і прозоро відображено використання коштів. Невиконання цього обов'язку або подання недостовірної інформації є підставою для застосування фінансових санкцій, зокрема повернення отриманого фінансування. Такий звіт протягом 30 днів подається також до компетентного органу, який має право вимагати додаткові документи та здійснювати адміністративно-фінансові перевірки, у тому числі безпосередньо за місцем діяльності організації.

Окремо передбачено спрощений режим для організацій, які отримали менше 20 000 євро. Вони звільняються від обов'язку звітувати офіційно, однак зобов'язані підготувати звіт та зберігати його протягом 10 років.

Отримані кошти не можуть використовуватися для фінансування рекламних кампаній, спрямованих на популяризацію отримання пожертв від ПДФО. Порушення цієї заборони прямо тягне обов'язок повернення отриманого фінансування.

Запроваджено також додатковий обов'язок публічності. Так, отримувачі зобов'язані опублікувати на власному вебсайті інформацію про отримані суми та відповідний звіт протягом 30 днів після дати його подання, а також повідомити про це адміністрацію протягом наступних 7 днів.

3. Контроль та нагляд, відповідальність ГО, що фінансуються з відсоткової філантропії.

ГО, які отримують фінансування через податкові механізми, як правило, підлягають комплексному державному нагляду (контролю). Вимоги щодо відповідності статусу ОСК або бенефіціара, у тому числі вимоги до установчих документів та внесення змін до них, зазвичай контролюються органами, які ведуть відповідні реєстри (наприклад, суд у Польщі та Угорщині, міністерство чи організація, що діє у відповідній сфері суспільних інтересів: у Словенії –

Міністерство внутрішніх справ та Нотаріальна палата – у Словаччині, Міністерство юстиції – у Литві тощо). Питання отримання коштів зазвичай контролюють податкові служби. Наприклад, відповідно до статті 12 Закону *Литви* про благодійність та підтримку⁴¹ Державна податкова інспекція контролює надання, отримання та використання благодійної допомоги і підтримки. Інші державні та муніципальні установи й органи контролюють надання, отримання та використання благодійної допомоги та підтримки в межах своєї компетенції, якщо це передбачено законом. Виявивши порушення у наданні, отриманні або використанні благодійної допомоги та підтримки, Державна податкова інспекція скасовує податкові пільги та застосовує санкції, встановлені законом.

В *Угорщині* в системі контролю за діяльністю ГО важливу роль відіграє прокуратура, оскільки Закон CLXXV від 2011 року⁴² прямо передбачає дії прокурора у межах нагляду за діяльністю ГО. Зокрема, якщо діяльність організації або використання її активів не відповідають вимогам закону, установчим документам чи внутрішнім правилам, прокурор має право звернутися до органу, що здійснює реєстрацію, із пропозицією про припинення статусу ОСК. Водночас передбачено, що організації надається можливість усунути порушення за вимогою прокурора, і лише у разі невиконання такої вимоги запускається процедура позбавлення статусу (стаття 49).

У *Словенії* нагляд за ОСК покладено на міністерства, які надають ГО такий статус, зокрема щодо змін, що можуть вплинути на дотримання умов для отримання такого статусу, та на Міністерство державного управління – щодо дотримання інших норм законодавства про ОСК.

У законах деяких держав (наприклад, *Польщі, Іспанії, Словаччини*) передбачається здійснення обов'язкових аудитів для певних категорій ГО або для ГО, які отримують значні кошти від відсоткової філантропії.

Існують і спеціальні органи, які здійснюють загальний контроль за діяльністю ГО, наприклад: Національний інститут свободи – у *Польщі*, Міністерство державного управління – у *Словенії*, Генеральний секретаріат Президента Ради Міністрів – у *Португалії*.

Як правило, перевірки законодавством про ГО не передбачені. Інформація, яка необхідна для здійснення контролю, надається іншими контролюючими органами, про взаємодію яких часто йдеться у законах, що регулюють статус ГО. Наприклад, стаття 14 Закону *Словенії* про неурядові організації⁴³ вимагає, щоб державні органи, органи місцевого самоврядування, інші суб'єкти публічного права та носії публічних повноважень у разі підозри щодо наявності підстав для позбавлення ГО статусу ОСК негайно повідомляли про це компетентне міністерство та надавали йому всі документи, що є в їх розпорядженні з цього приводу. Своєю чергою, Закон про ПДФО передбачає, що Агентство Республіки

⁴¹ Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymas. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C0FF21832A85/asr?csrt=18191911686512543796>

⁴² 2011. évi CLXXV. Törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról. URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100175.tv>

⁴³ ZAKON O NEVLADNIH ORGANIZACIJAH (ZNOrg). URL: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO7129>

Словенія з питань публічних правових записів та послуг, яке відповідає за ведення Реєстру неурядових організацій суспільного блага, щорічно безкоштовно надає Фінансовій адміністрації Республіки Словенія дані з цього реєстру, необхідні для підготовки та публікації списку бенефіціарів пожертвувань⁴⁴.

У *Литві* відповідно до Положення про Реєстр юридичних осіб⁴⁵ контроль за діяльністю бенефіціарів здійснюється у порядку взаємодії між адміністратором Реєстру юридичних осіб, Державною податковою інспекцією, адміністративними органами Ради Фонду державного соціального страхування при Міністерстві соціального забезпечення та праці.

Водночас перевірки можуть бути проведені податковими органами та органами аудиту. Однак, існують виключення (наприклад, *Польща*, *Італія* або *Португалія*). Відповідно до статті 32 Закону *Португалії* № 36/2021⁴⁶ контроль за діяльністю організацій, які мають статус ОСК, здійснюється на постійній основі й охоплює як перевірку відповідності діяльності організацій установленим законодавством вимогам, так і контроль за виконанням їх обов'язків, зокрема щодо прозорості та підзвітності. У межах цих повноважень компетентні органи можуть ініціювати та проводити різні форми перевірок, включаючи інспекції, аудити та інші контрольні заходи. Згідно зі статтею 29а Закону *Польщі* про суспільно корисну діяльність та волонтерство⁴⁷ Голова Комітету з питань суспільного блага може призначити перевірку. Перевірка може бути розпочата також за запитом органу державного управління або неурядової організації. Аудит проводиться за особистим дорученням Голови Комітету. Названий Закон також встановлює детальні правила проведення перевірки.

ГО, які отримують кошти від відсоткової філантропії, та їх посадові особи підпадають під дію загальних норм цивільної, адміністративної та кримінальної відповідальності (див. Додаток). У багатьох державах спеціальні санкції за порушення у сфері використання коштів від відсотка ПДФО, умов реєстрації, правил звітності не встановлені. Такі порушення ведуть до втрати статусу ОСК або бенефіціара, що позбавляє ГО можливості подальшого фінансування через цей механізм, а також, в окремих випадках, до повернення коштів та компенсації податкових пільг, які були надані як неприбутковій організації. Крім матеріальних, такі ГО несуть ще й репутаційні втрати – адже умови прозорості забезпечують оприлюднення такої інформації, і навіть після відновлення у відповідних реєстрах такі ГО можуть не отримувати кошти від платників податків. Однак, у деяких державах законодавством запроваджені спеціальні санкції за окремі порушення.

⁴⁴ Prejemniki namenitve dela dohodnine za donacije. Website OPSI. URL: <https://podatki.gov.si/dataset/prejemniki-namenitve-dela-dohodnine-za-donacije>

⁴⁵ Dėl Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9E302593CE80/DifElcYbTa>

⁴⁶ Lei n.º 36/2021, de 14 de junho. URL: <https://diariodarepublica.pt/dr/detalhe/lei/36-2021-165036155>

⁴⁷ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20030960873>

Так, в *Угорщині* відповідно до статті 37 Закону CLXXXI від 2011 року про судову реєстрацію неурядових організацій і пов'язані процедурні правила⁴⁸ порядок реєстрації ОСК регулюється процесуальними правилами, що застосовуються до реєстрації організацій. Заява про реєстрацію організації подається до суду протягом шістдесяти днів з моменту прийняття рішення уповноваженого органу. Якщо із заяви про реєстрацію змін видно, що засновник(и) організації або, у випадку фонду, засновник(и) не подали заяву про реєстрацію змін у встановлений термін, суд може накласти штраф у розмірі від 10 000 до 900 000 форинтів на організацію, 10 000 форинтів на засновника(ів) у випадку фонду, а у випадку кількох засновників – на засновників солідарно.

Стаття 30 Закону *Словенії* про неурядові організації⁴⁹ передбачає, що на ОСК, яка не повідомить Міністерство протягом 30 днів про настання зміни, яка може вплинути на виконання умов для надання статусу ОСК, накладається штраф у розмірі від 800 до 2000 євро. За це правопорушення штраф у розмірі 800 євро також накладається на відповідальну особу ОСК. Штраф у розмірі від 2000 до 10 000 євро накладається на юридичну особу, яка не є ОСК, але заявляє, що вона є ОСК або має такий статус. За це правопорушення на відповідальну особу юридичної особи також накладається штраф у розмірі 600 євро.

В *Італії*, у разі невиконання обов'язків отримувачами коштів за «механізмом 5/1000» щодо публікації інформації та звіту про використання коштів, адміністрація спочатку видає припис із наданням 30-денного строку для усунення порушення. Якщо ж організація не виконує цей припис, на неї накладається адміністративний штраф у розмірі 25 % від отриманої суми коштів (стаття 16 Указу Президента Ради Міністрів від 23.07.2020⁵⁰).

У *Словаччині* відповідно до статті 50 Закону № 595/2003 про податок на доходи отримувачі частки податку зобов'язані використовувати отримані кошти виключно на визначені законом і статутом цілі суспільно корисної діяльності, а також забезпечувати прозорість їх використання, зокрема шляхом оприлюднення інформації про витрати і ведення належного обліку. Порушення цих вимог, включаючи нецільове використання коштів, їх невикористання у встановлений строк або неподання відповідної звітності, розглядається як порушення фінансової дисципліни і тягне фінансові наслідки у вигляді обов'язку повернення коштів до державного бюджету та санкції відповідно до § 31 Закону про бюджетні правила державного управління та про внесення змін і доповнень до деяких законів⁵¹ (як за порушення фінансової дисципліни у сфері використання публічних коштів). Крім того, у разі встановлення невідповідності організації вимогам, необхідним для отримання частки ПДФО, вона втрачає право на участь у такому механізмі в наступному податковому періоді, що реалізується через невключення її до переліку бенефіціарів. Міністерство

⁴⁸ 2011. évi CLXXXI. Törvény a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról. URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100181.tv>

⁴⁹ ZAKON O NEVLADNIH ORGANIZACIJAH (ZNOrg). URL: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO7129>

⁵⁰ DECRETO DEL PRESIDENTE DEL CONSIGLIO DEI MINISTRI 23 luglio 2020. URL: <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2020/09/17/20A04907/sa>

⁵¹ ZÁKON z 23. septembra 2004 o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. URL: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/523/>

фінансів та Урядова аудиторська служба Словаччини проводять аудит дотримання положень Закону щодо використання частини ПДФО на спеціальні цілі.

Висновки

Механізм відсоткової філантропії не є формою добровільного пожертвування у класичному цивільно-правовому розумінні, а має публічно-правову природу, оскільки кошти перераховуються не платником податків безпосередньо, а органом податкової адміністрації на підставі волевиявлення платника, зафіксованого в податковій декларації або у поданій заяві. Ця особливість, а також те, що кошти відсоткової філантропії, по суті, вилучаються із доходів державних або місцевих бюджетів, спричинило встановлення додаткових вимог до ГО, що фінансуються за рахунок таких коштів.

Отже, незважаючи на відмінності, у тих державах-членах ЄС, де застосовується механізм відсоткової філантропії, законодавством встановлено обов'язкові вимоги щодо особливостей реєстрації ГО, що отримують фінансування від відсоткової філантропії (як ОСК або як бенефіціара відповідних коштів), вимоги підвищеної прозорості до діяльності таких ГО (зокрема, щодо звітності про надходження коштів від відсоткової філантропії та про їх використання), а також посилений контроль з боку органів державної влади.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

* Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.